

Gjennomgang og vurdering av SIVAs utenlandsvirksomhet

Utarbeidet av en prosjektgruppe i Nærings- og handelsdepartementet

16. desember 2002

OPPSUMMERING OG KONKLUSJON

I denne rapporten er SIVAs utenlandsengasjementer gjennomgått og vurdert, basert på mandat fastsatt av Nærings- og handelsministeren i mai 2002. Til grunn for vurderingen ligger faktainnsamling og synspunkter fremkommet i møter med representanter for SIVAs administrasjon, Kommunal- og regionaldepartementet, leietakerbedriftene i SIVAs næringsparker utenlands, SIVAs samarbeidspartnere, arbeidslivets organisasjoner, samt en referansegruppe bestående av ressurspersoner på området.

Virkningene for bedriftene som er leietakere i SIVAs næringsparker ute er positive ved at parkene bidrar til lavere kostnadsnivå, styrket konkurransevne og bedret inntjening. Dette styrker det økonomiske grunnlaget for de deler av bedriftenes virksomhet som opprettholdes i Norge, som for eksempel produktutvikling, design, markedsføring, distribusjon og administrasjon. Ringvirkningene for lokalsamfunnene hvor næringsparkene er etablert er også positive ettersom parkene tilfører arbeidsplasser og skatteinntekter.

Gjennomgangen har ikke avdekket negative virkninger av SIVAs utenlandsvirksomhet for næringslivet i distrikts-Norge. Ifølge de bedriftene som har etablert seg i SIVAs næringsparker ute har de økonomiske og markedsmessige realitetene for dem vært slik at den produksjonen som er bygget opp ute ikke ville ha kunnet blitt videreført i Norge.

SIVA har også, så langt vi kan se, håndtert sine utenlandsinvesteringer forsvarlig ut fra bedriftsøkonomiske kriterier. Herunder synes selskapet å ha god kontroll på sin forretningsmessige og finansielle risiko.

SIVAs utenlandsvirksomhet må på denne bakgrunn anses å være en naturlig del av SIVAs totale tjenestetilbud som bør opprettholdes. For å sikre en overordnet kontroll med utenlandsengasjementene bør det vurderes etablert beløpsmessige rammer for investeringene pr. landområde/geografisk region. Disse rammene bør revurderes årlig. Ut over dette kan vi ikke se at det er behov for å etablere mer detaljerte styringsmodeller for SIVAs utenlandsengasjement enn hva som gjelder for selskapets øvrige virksomhet. Om engasjementene ute skal økes i omfang, opprettholdes eller reduseres er et spørsmål som selskapets styre hovedsakelig bør få avgjøre selv, med utgangspunkt i de mål og rammer for selskapets samlede virksomhet som eieren har vedtatt.

Ved fordeling av ressurser mellom engasjementer i utlandet og i Norge må SIVA først og fremst ta hensyn til effekten for SIVAs målgruppe. I tillegg bør satsingen gi en forsvarlig økonomisk avkastning for selskapet selv.

Det ansees ikke hensiktsmessig at NHD på forhånd skal ha seg forelagt aktuelle satsinger i andre land, så lenge disse skjer innen vedtatte rammer og for øvrig er i samsvar med

gjeldende lover, vedtekter og andre eiervedtak. Det må imidlertid være en klar forutsetning at selskapet opptrer på en forsvarlig måte og ikke engasjerer seg i land som vil være uforenlig med norsk utenrikspolitikk.

På denne bakgrunn anbefales det at NHD ber SIVA utarbeide forslag til prinsipper for sin utenlandssatsing som kan legges til grunn i selskapets planleggings- og beslutningsprosess. Endelige prinsipper fastsettes av NHD i samråd med KR.D. Ut over dette anses det ikke å være nødvendig å iverksette særskilte tiltak i forhold til SIVAs utenlandsvirksomhet.

MANDAT OG BAKGRUNN

Mandat

Mandatet for det prosjektarbeidet som er utført fremgår av nærings- og handelsministerens brev av 27. mai 2002 til stortingsrepresentant Olav Akselsen (som svar på [Dok. 15, spørsmål nr.388](#) av 16.05.02 til skriftlig besvarelse) der det bl.a. er sagt følgende:

”For regjeringen er det viktig å sikre at offentlige midler anvendes på en mest mulig effektiv og formålstjenlig måte. Dette er bakgrunnen for at det nå foretas en full gjennomgang av det statlige virkemiddelapparatet under Nærings- og handelsdepartementet, herunder også SIVA.

Etter min vurdering er det nødvendig å foreta en særskilt og grundig vurdering av SIVAs utenlandsengasjementer, for bl.a. å finne ut om de fungerer etter hensikten og om det for eksempel bør iverksettes spesielle tiltak for å unngå eventuelle utilsiktede virkninger. Dette arbeidet er nå igangsatt. Når resultatene av undersøkelsen foreligger vil Stortinget bli orientert.”

Mandatet ble bekreftet i notat av 07.08.02 fra Eierskapsavdelingen.

Bakgrunn

I pressen har det det siste året vært en rekke oppslag om utflagging av industriproduksjon og arbeidsplasser fra utkant-Norge til lavkostland. SIVAs næringsparker i Litauen og Latvia har vært omtalt i den forbindelse. Det er hevdet at næringsparkene har fungert som ”røde løpere” for norske bedrifter som ønsker å overføre produktionsvirksomhet til baltiske lavkostland.

I flere avisoppslag er det fremholdt at parkene har vært en medvirkende årsak til at utflagging har funnet sted. I den senere tid er pressens omtale blitt vesentlig mer nyansert og det er også pekt på at etablering av produksjon utenlands kan være positivt for norske bedrifter.

Etablering av produksjon utenlands må sees på bakgrunn av

bedriftenes behov for å være konkurransedyktige og lønnsomme. Utenlandsetablering gjør det mulig for bedriftene å redusere kostnadene gjennom spesialisering i verdikjeden. Videre kan utenlandsetablering gi økt markedsnærhet og økt tilgang til kompetanse.

Problemstilling

Den konkrete problemstillingen som eieren av SIVA – dvs. staten v/Nærings- og handelsdepartementet - må ta stilling til i denne saken er følgende:

Skal omfanget av SIVAs utenlandsengasjementer bygges videre ut i årene fremover, opprettholdes på nåværende nivå eller avvikles over tid. Som grunnlag for et svar på dette må det bl.a. vurderes om SIVAs utenlandsvirksomhet er en formålstjenlig og effektiv bruk av statlige midler. Finnes det andre og bedre måter å fremme de samme målene på? Er det en naturlig oppgave for den norske stat å investere i næringsparker utenlands gjennom et av sine heleide selskaper ?

Dersom utenlandsengasjementene bør videreføres av SIVA, må eieren også ta stilling til rammebetingelser og innretning for virksomheten, samt hvorledes den bør være organisert, finansiert, styrt og kontrollert.

Dersom det er aktuelt med en ekspansjon av SIVAs utenlandsvirksomhet må det fra departementets side også vurderes om utenlandsengasjementene bør skilles ut i en egen organisatorisk enhet med et særskilt mandat. Videre bør departementet vurdere i hvilke geografiske regioner og land ekspansjonen skal skje - eller hvilke hensyn som skal legges til grunn for slike beslutninger.

Organisering av arbeidet

Arbeidet med gjennomgang og vurdering av SIVAs utenlandsvirksomhet har vært organisert som et prosjekt med en prosjektgruppe og en referansegruppe.

Prosjektgruppen har bestått av avdelingsdirektør Jan Fredrik Nicolaisen (prosjektansvarlig) og seniorrådgiver Lars Nørgaard (prosjektleder), begge fra Eierskapsavdelingen i NHD.

Referansegruppen, som prosjektgruppen har mottatt verdifulle innspill og synspunkter fra, har bestått av viseadm. direktør Per Støle (SIVA), underdirektør Kåre Movold (KRD), rådgiver Morten Thorp (NHD) og Ove Christian Bugge (bedriftsrådgiver og investor med erfaring fra Baltikum). Det understrekes at referansegruppen ikke har utformet de endelige vurderingene og tilrådingene i rapporten. Disse er formulert av prosjektgruppen selv.

Informasjonskilder

Følgende informasjonskilder er benyttet i prosjektarbeidet:

- SIVAs administrasjon
- Kommunal- og regionaldepartementet (Regionalpolitisk avdeling)
- Leietakerbedriftene i SIVAs næringsparker utenlands
- SIVAs samarbeidspartnere
- Arbeidslivets organisasjoner
- Referansegruppen

FAKTAGRUNNLAG

Innledning

Pr. november 2002 omfatter SIVAs utenlandsengasjementer en næringspark i Nordvest-Russland (Murmansk) og to næringsparker i Litauen (Panevezys). I tillegg har SIVA en næringspark under etablering i Latvia (Ogre).

Næringsparken i Murmansk, som ble åpnet i 1999, omfatter i alt 22 norske og russiske bedrifter med til sammen ca. 150 arbeidsplasser. De 2 parkene i Litauen, som ble åpnet i 2001, har i alt 3 norske leietakerbedrifter med til sammen ca. 120 ansatte. I industriparken i Latvia er det foreløpig inngått avtale med kun én norsk bedrift, som i første omgang vil sysselsette ca. 30 personer.

I 1991 etablerte de første norske bedriftene seg i Baltikum. Blant pionerene kan nevnes norske Alcatel, Lindstow, Warner, Rimi og Dressmann. De norske bedriftene som etablerte seg tidlig innenfor handel og service var store selskaper med betydelig ressurser. Investeringene ble hovedsakelig foretatt sentralt i de store byene. Små og mellomstore bedrifter som skal etablere produktionsvirksomhet er i en helt annen situasjon både lokaliseringmessig, kompetanse- og ressursmessig.

Totalt er det i dag ca. 200 norske firmaer i de baltiske landene. De fleste norskeide virksomhetene driver innen detaljhandel, salg og service.

SIVAs investeringer utenlands

Innledende oversikt over engasjementene

I 1997 ble SIVAs vedtekter endret slik at selskapet også kan engasjere seg utenfor Norge. Utenlandsaktivitetene har hittil vært rettet mot Nordvest-Russland (Murmansk) og Baltikum (Litauen og Latvia). Samlet kapitalutlegg for SIVA i forbindelse med utenlandsvirksomheten beløper seg til 39 mill. kroner pr. oktober 2002. Dette fordeler seg med 22 mill. kroner i aksjekapital og 17 mill. kroner i lån.

Murmansk: I 1999 åpnet SIVA sin første næringspark utenlands i Murmansk. Parken er 100 % eiet av SIVA. Næringsparken fungerer som et brohode for norske bedrifter for bedriftsutvikling og samarbeid, samt som et norsk handelshus i Nordvest-Russland. Etableringen i Murmansk må sees i sammenheng med behovet for omstilling av næringslivet i Kirkenes etter at Sydvaranger nedla sin gruvevirksomhet der.

Litauen: I 2001 åpnet SIVA to næringsparker i Panevezys. Parkene skal gi tilbud til små og mellomstore bedrifter fra distrikts-Norge som satser på internasjonalisering og eksport, hovedsakelig innen tekstil-, møbel- og mekanisk industri. SIVAs eierandel i parkene er henholdsvis 60 % (SIVA-Spilka) og 51 % (SIVA-Scan).

Latvia: I 2002 igangsatte SIVA bygging av en næringspark i Ogre. Denne parken, som foreløpig er 100 % eiet av SIVA, antas ferdigstilt vinteren 2003.

Målet med den internasjonale aktiviteten til SIVA er å gjøre internasjonalisering enklere og tryggere for norske små og mellomstore bedrifter. Det legges vekt på langsiktighet og risikoavlastning. SIVA investerer i infrastruktur og næringsbygg på kommersielle vilkår. På denne måten kan bedriftene etablere seg i en trygg infrastruktur samtidig som bedriftenes

egenkapitalbehov ved internasjonalisering reduseres. Videre legger SIVA til rette for at norske bedrifter kan få tilgang til nye nettverk og kompetanse gjennom koblinger til utenlandske universiteter og forskningsmiljø.

Parallelt med den internasjonale satsingen arbeider SIVA for at norske bedrifter beholder og utvikler sin hovedbase i Norge selv om bedriftene vokser i et internasjonalt marked.

SIVA har også som målsetting å trekke utenlandske etableringer og kompetanse til Norge.

Det formelle grunnlaget for SIVAs utenlandsengasjementer

SIVAs utenlandsengasjementer er basert på følgende formelle grunnlag:

- Budsjett-Innst. S. nr. 5 (1997-98)
- Innst. S. nr. 242 (1996-97)
- Vedtak i foretaksmøter 18. desember 1996, 11. februar 1999 og 28. juni 2001
- Brev fra Kommunal- og regionaldepartementet av 19. juli 2001

I Budsjett-Innst. S. nr. 5 (1997-98) viste et flertall i Kommunalkomiteen til at den videre utvikling av SIVA er gitt en bred omtale under behandlingen av Regionalmeldingen i juni 1997 der flertallet i kommunalkomiteen i Innst. S. nr. 242 for 1996-97 bl.a. understreket følgende:

”Regjeringen bør vurdere hvorvidt SIVA-modellen kan være en interessant måte å bistå norsk næringsliv til å internasjonalisere seg.”

I ekstraordinært foretaksmøte i SIVA 18. desember 1996 fattet Kommunal- og regionaldepartementet v/ daværende statsråd Kjell Opseth følgende vedtak:

”SIVA skal kunne engasjere seg i utlandet under forutsetning av at dette skjer i samsvar med gjeldende lovverk, foretakets formål og vedtekter for øvrig. Det må kunne sannsynliggjøres at engasjement utenfor landets grenser vil få direkte positive ringvirkninger for næringslivet i distrikts-Norge. De samme risikovurderinger og risikokrav som for innenlands engasjementer skal legges til grunn. I henhold til § 21 i lov om statsforetak skal planer om eventuelle engasjementer i utlandet skriftlig forelegges Kommunal- og arbeidsdepartementet i hvert enkelt tilfelle før det fattes endelig vedtak i saken.”

Samtidig ble det fattet vedtak om at selskapets vedtekter (§ 4) skulle oppdateres i samsvar med ovennevnte.

I foretaksmøte i SIVA 11. februar 1999 fattet Kommunal- og regionaldepartementet v/daværende statsråd Ragnhild Queseth Haarstad følgende vedtak i forbindelse med planer om etablering av en industripark for norske bedrifter i Baltikum:

”SIVA gis anledning til å engasjere seg i etablering av en næringspark for norske bedrifter i Baltikum. Det forutsettes at premissene som er nedfelt i vedtaket i foretaksmøte 18. desember 1996 vedrørende prinsipper for SIVAs engasjement i utlandet legges til grunn for det videre arbeid.

Endelig prosjekt i Baltikum skal forelegges Kommunal- og regionaldepartementet med tilstrekkelig dokumentasjon av distriktsmessige effekter før SIVAs styre fattet endelig beslutning om investering. SIVAs eventuelle investeringer i Baltikum begrenses oppad til 15 mill. kroner. Dersom SIVA ønsker å utvide investeringen utover det nevnte beløp, skal dette først forelegges Kommunal- og regionaldepartementet.”

I foretaksmøte 28. juni 2001 fattet Kommunal- og regionaldepartementet v/daværende statsråd Sylvia Brustad følgende vedtak om SIVAs utenlandsvirksomhet:

”Departementet vil ta initiativ til at SIVAs internasjonale prosjekter blir evaluert. SIVAs engasjementer i utlandet bør ikke øke vesentlig i omfang før resultatene av aktiviteten er vurdert i lys av SIVAs rolle som distrikts- og regionalpolitisk aktør og i sammenheng med andre tiltak for internasjonalisering av norsk næringsliv.”

I foretaksmøtet 28.juni 2001 ble det også bestemt at både investeringsrammer og beslutningsprosedyre skulle opp i ekstraordinært foretaksmøte i november 2001. Det ble derfor gitt en midlertidig utvidelse av investeringsrammen for Baltikum-engasjementene til 22 mill. kroner. På grunn av overføringen av ansvaret for eierskapsforvaltningen i SIVA til Nærings- og handelsdepartementet ved årsskiftet 2001/2002 ble det ikke avholdt noe foretaksmøte i november 2001, slik som planlagt.

Ovenstående viser at den formelle klareringen fra eierens side av SIVAs nåværende utenlandsengasjementer er gjort av Kommunal- og regionaldepartementet. Midlene som er investert er hentet fra ordinære rammebevilgninger til SIVA over statsbudsjettet (kap. 552) i den aktuelle perioden.

Etter at Nærings- og handelsdepartementet overtok ansvaret for eierskapsforvaltningen i SIVA med virkning fra 1. januar 2002 er det NHD som skal behandle og godkjenne eventuelle nye utenlandsinvesteringer. Dette fremgår for øvrig av selskapets vedtekter som er blitt oppdatert mht. departementstilhørighet gjennom vedtak i foretaksmøte 6. februar 2002.

Organisering

I SIVA-konsernet er utenlandsaktivitetene organisert i en egen avdeling kalt SIVA Internasjonal.

Næringsparken i Murmansk er eiet av et norskregistrert aksjeselskap. SIVA Næringspark Murmansk AS, som er 100 % eiet av SIVA SF.

Næringsparkene i Litauen og Latvia er alle organisert som aksjeselskaper registrert i de respektive vertslandene. SIVAs eierandeler i disse er 51 % (UAB SIVA Scaninvestment, Litauen), 60 % (UAB SIVA Spilka Baltic, Litauen) og 100 % (SIA Business Park SIVA, Latvia).

Investering og finansiering

SIVA har investert i alt 22 mill. kroner i form av aksjekapital i næringsparker utenlands. Beløpet fordeler seg som følger:

Litauen:	Siva Spilka	1,4 mill. kroner
	Siva Scan	5,2 mill. kroner
Latvia:	Siva Næringspark Ogre	4,9 mill. kroner
Nordvest-Russland:	Siva Næringspark Murmansk	10,5 mill. kroner

I tillegg har SIVA gitt et ansvarlig lån på 2 mill. kroner til SIVA-Spilka og et byggelån på 12,5 mill. kroner til næringsparken i Ogre. Videre har selskapet gitt et likviditetslån på 2,5 mill. kroner til næringsparken i Murmansk. Samlet beløper lånene seg pr. oktober 2002 til 17 mill. kroner.

Ovennevnte kapitaltilførsler, som beløper seg til i alt 39 mill. kroner, er i sin helhet ytt fra morselskapet SIVA SF. Beløpet tilsvarer 1,2 % av SIVA-konsernets totale balanse.

Det er ikke stillet garantier fra morselskapet eller noen av SIVAs datterselskaper i forbindelse med utenlandsengasjementene.

Lønnsomhet

Utgangspunktet for SIVA er at prosjektene i utlandet skal baseres på vanlige forretningsmessige prinsipper. Målsettingen er at avkastningen på egenkapitalen skal utgjøre minimum 10% etter skatt. Avkastningskravet gjelder for alle prosjekter og alle leieavtaler. Avkastningen skal fremkomme både gjennom leieinntektene og gjennom en positiv verdiutvikling på eiendommene. I tillegg til avkastningskravet inneholder SIVAs forretningsstrategi forskjellige risikoreduserende forutsetninger omtalt i avsnittet under.

Næringsparkene i Panevezys ble åpnet i 2001 og leieforholdene der er derfor relativt nye. Når det gjelder Ogre er utbyggingen ikke ferdig. For investeringene i Baltikum er det derfor for tidlig å trekke konklusjoner om faktisk lønnsomhet. SIVA fremholder imidlertid at det er selskapets kvalifiserte vurdering at næringsbyggene vil gi en avkastning i samsvar med SIVAs målsetting, som altså er minimum 10% egenkapitalavkastning etter skatt. Leiekontrakter foreligger allerede for det meste av totalt utleieareal. Også SIVAs lån til næringsparkselskapene er gitt på kommersielle vilkår.

Anleggene på Baltikum avskrives over 10 år. Dette er også lagt inn i SIVAs lønnsomhetsberegninger. Restverdi på nedskrevne anlegg både på Baltikum og i Murmansk antas å ha en betydelig høyere verdi enn de regnskapsmessige verdiene.

Næringsparken i Murmansk har hittil gått med regnskapsmessig underskudd. Parken ble etablert i nært samarbeid med Utenriksdepartementet og NHO. I forbindelse med rubelkrisen i 1998 og frafall av potensielle leietakere vurderte SIVA å legge prosjektet på is. Det ble spesielt fra Utenriksdepartementet gitt uttrykk for at etablering av næringsparken var viktig for utviklingen av Barentssamarbeidet. Ifølge SIVA ble det også lagt politiske føringer i forbindelse med bakeriprojektet (Pomorbakeriet) som ble en betydelig økonomisk belastning for parken. Som følge av rubelkrisen ble også mange andre planer og aktiviteter utsatt eller sterkt redusert. Parkens inntjening ble sterkt påvirket av leietakerbedriftenes problemer.

SIVAs næringspark i Murmansk er i dag fullt utleid og ifølge SIVA er det behov for å utvide parken. Det er planlagt påbygging av det eksisterende senteret med ca. 900 kvm. kontorareal.

Tilbygget er kostnadsberegnet til 4 mill. kroner og mulig byggestart er våren 2003. Siktemålet er å forbedre lønnsomheten i prosjektet gjennom større utleiearealer.

Videre er det under planlegging en terminal og et fryselager i havnen i Murmansk, i nærheten av SIVAs næringspark. Siktemålet er å bedre logistikken og markedstilgangen for norske produkter, spesielt innenfor fiskerisektoren. Realiseres disse planene vil dette kunne gi positive ringvirkninger for næringsparken.

Risikostyring

SIVA legger betydelig vekt på å redusere og balansere ut forretningsmessig og finansiell risiko knyttet til sine utenlandsinvesteringer. Før SIVA engasjerer seg som investor eller långiver kreves både utbyggingsavtale og leieavtale med minst en aktuell leietaker for en vesentlig del av arealet. Engasjementene er således aldri basert på "spekulasjon". SIVA baserer seg på flere leietakere i hvert bygg, hvilket øker mulighetene for å skaffe nye leietakere dersom noen trekker seg. Selskapets tjenester omfatter – i tillegg til utleie av næringsarealer – tilgang til lokal kompetanse og lokalt nettverk, noe som bidrar til å gjøre parkene ytterligere attraktive.

Innholdet i leiekontraktene er viktig i arbeidet med å balansere risikoen. Sentrale elementer her er løpetiden for leiekontraktene og garanti for betaling av husleie.

Deling av risiko med private investorer og eksterne långivere har høy prioritet hos SIVA. I begge næringsbyggene i Panevezys, Litauen, er det private eiere sammen med SIVA. I SIVA-Spilka er SIVAs eierandel 60%; i SIVA-Scan51 %. Dette viser at private eiere også finner investeringene interessante.

I næringsbygget i Ogre, Latvia, er SIVA foreløpig ene-eier. Den første leietakeren, Trondheim Metallstøperi AS (TM Metall), gjør imidlertid egne investeringer i maskiner og utstyr som overstiger SIVAs investeringer i bygget. Det er således også for parken i Ogre etablert en rimelig risikofordeling mellom SIVA og den private investoren TM Metal.

I Murmansk har det hittil vært liten interesse fra private investorer, men dette kan endre seg ut fra den senere tids positive utvikling i Russlands økonomi og i den norsk-russiske samhandelen.

Det er positiv interesse fra banker om å finansiere byggene i Litauen og Latvia. Dette underbygger at investeringene er kommersielle og har akseptabel risiko. Den norske Bank har tilført SIVA-Spilka selskapet ekstern finansiering tilsvarende i overkant av 50 % av den totale investeringen. Når de nye leiekontaktene er på plass for SIVA-Scan bygget vil dette også kunne bli gjenstand for ekstern finansiering.

Den positive holdningen til SIVA-prosjektene fra bankene tilfører for øvrig de norske leietakerbedriftene en betydelig tilleggsverdi. Disse ville ikke ha oppnådd den samme medvirkning fra finansinstitusjonene på "stand alone" basis.

Når det gjelder landrisiko peker SIVA på at den økonomiske utviklingen i de baltiske land er i ferd med å skape et velfungerende marked også for næringsbygg. Det kommende EU-medlemskapet, trolig fra 2004, understøtter denne utviklingen. Medlemskapet vil også redusere den politiske risikoen ved aktivitetene i landet.

Også utviklingen i Russland er positiv; ikke minst gjelder dette nordområdene. Murmansk havn har fokus på den nye oljeindustrien i området og dette forventes å virke positivt inn på eiendomsmarkedet.

Eiermessig kontroll

Det er viktig at NHD i egenskap av eier av SIVA har tilstrekkelig kontroll over rammen for selskapets aktiviteter. Dette gjelder også omfanget, innretningen og lokaliseringen av SIVAs utenlandsengasjementer. Uten slik overordnet kontroll vil SIVA verken kunne fungere som et statlig virkemiddel eller som et redskap for eieren.

I vedtektene til SIVA (§4) er det sagt at planer om engasjementer utenfor landets grenser skal forelegges departementet etter forutgående behandling i styret. Videre er det gjennom vedtak i foretaksmøte 18. desember 1996 (se avsnittet ”Det formelle grunnlaget for SIVAs utenlandsengasjementer” foran) fastsatt prinsipper for SIVAs engasjement i utlandet. I tillegg kan departementet gjennom nye vedtak i foretaksmøter (generalforsamlingsvedtak dersom morselskapet blir omdannet til aksjeselskap) etablere beløpsrammer og andre forutsetninger for de enkelte utenlandsprosjektene. I forbindelse med eventuelle statlige bevilgninger ved nye prosjekter kan det også fastsettes vilkår som inntas i tildelingsbrev.

Ovenstående - i kombinasjon med de generelle prosedyrer som anvendes ved oppfølging av statlige eierinteresser - skulle tilsi at NHD bør ha tilstrekkelig kontroll over omfang, innretning og lokalisering av SIVAs utenlandsengasjementer.

Leietakerbedriftene

Følgende bedrifter leier lokaler i SIVAs næringsbygg i Baltikum pr. november 2002:

Litauen (Panevezys):	Devold of Norway AS Hjellegjerde ASA Brekke Industrier AS
Latvia (Ogre):	Trondheim Metallstøperi AS

Prosjektgruppen har hatt møter med ledelsen i alle de nevnte leietakerbedriftene og har også vært på befaring i anleggene i Baltikum. Nedenfor er gitt et sammendrag av de opplysninger som fremkom.

Devold of Norway , som er en del av Spilka Gruppen, produserer trikotasje og har ca. 70 ansatte ved SIVA-anlegget i Panevezys. Bemanningen ventes å øke til ca. 100 ansatte ved utgangen av 2002.

Hjellegjerde produserer og markedsfører møbler. Produksjonsanleggene er lokalisert i Norge, Litauen og Thailand. I SIVA-anlegget i Panevezys produseres ”relax” stoler med en bemanning på ca. 60 ansatte.

Brekke Industrier er underleverandør til møbelindustrien og er i ferd med å etablere produksjon av skumprodukter i Panevezys, i samme bygg som Hjellegjerde. Produksjonen vil være høyt automatisert og vil kun kreve en bemanning på 6 – 8 personer. Brekke har opprettet

salgskontor i Riga, Latvia og har tidligere hatt produksjon i Estland i samarbeid med et lokalt selskap.

Trondheim Metallstøperi sitt hovedprodukt er skipspropeller. Kundene er hovedsakelig norske verft og skipsutstøysleverandører. Den største kunden er Rolls Royce Marine, etter at selskapet kjøpte opp Ulsteingruppen. TM har vært leverandør til Ulsteingruppen i mange år. Konkurransen fra Polen og Asia er stadig økende, og Rolls Royce Marine har forutsatt at TM raskt omstiller seg til å bli en konkurransedyktig leverandør.

Virksomheten som ovennevnte bedrifter har etablert på Baltikum har hittil skapt grunnlag for ca. 135 arbeidsplasser der. Samtidig har de samme bedriftene nedlagt et tilsvarende antall arbeidsplasser i Norge. Dette fordeler pr. bedrift som følger:

Bedrift	Antall arbeidsplasser nedlagt i Norge	Antall arbeidsplasser etablert på Baltikum
Devold	90	70
Hjellegjerde	40	58
Brekke Industrier	4	7

I tillegg vil Trondheim Metallstøperis produksjonsvirksomhet i Latvia gi ca. 30 arbeidsplasser når driften kommer i gang der. På sikt ventes bemanningen å øke til ca. 60 personer.

For Devold var den viktigste årsaken til utflyttingen av produksjonen at lønnsnivået i Norge er så høyt at det ikke er mulig å drive denne virksomheten lønnsomt. I tillegg ble det lagt vekt på at Litauen er blant søkerlandene til EU. Dette vil kunne gi meget interessante markedsmuligheter på sikt. Produktutvikling, design, salg, markedsføring og logistikk ivaretas fra Devolds hovedkontor i Norge. Disse funksjonene sysselsetter i dag ca. 30 personer.

For Hjellegjerde var hovedårsaken til etableringen i Litauen at selskapet på grunn av det høye lønnsnivået i Norge ikke maktet å drive lønnsom produksjon av relax stoler hjemme. Alternativet til å flytte denne produksjonen ut ville være å avvikle den og overlate dette markedssegmentet til konkurrentene. Det ønsket Hjellegjerde ikke, ettersom det ville svekke bedriften markedsmessig dersom de ikke kunne tilby hele bredden i produktspekteret.

Brekke Industriers beslutning om etablering av produksjon på Baltikum skyldtes først og fremst at viktige kunder for bedriften har etablert seg der. Dersom Brekke ikke hadde fulgt etter sine kunder med sin egen produksjon ville de ha måttet avvikle denne.

Trondheim Metallstøperi fremholdt nødvendigheten av å redusere sine kostnader som viktigste grunn til at de nå forbereder etablering av produksjonsvirksomheten i Latvia. Administrasjon, innkjøp, kvalitetssikring og salg skal fortsatt utføres fra Norge. Hvorvidt bedriften kommer til å legge ned produksjonsvirksomheten i Norge er p.t. ikke avklart.

Fellesnevneren for Devold, Hjellegjerde og Trondheim Metall er at de driver en arbeidsintensiv produksjon, hvor pris på sluttproduktet er et avgjørende konkurranseparameter. Høyt lønnsnivå for arbeidskraft i Norge - i kombinasjon med et høyt innenlandsk rentenivå – har gjort det svært vanskelig for denne type virksomheter å drive lønnsomt.

Murmansk

Prosjektgruppen har ikke vært på befaring ved SIVAs næringspark i Murmansk. Opplysningene om denne parken er utelukkende basert på samtaler og skriftlige innspill fra ledelsen i SIVA. I næringsparken i Murmansk er det etablert i alt 22 firmaer med omlag 150 ansatte. Parken har bidratt til at flere norske distriktsbedrifter har fått fotfeste i et vanskelig marked. Den fungerer også som et handelshus for samordning av eksport til Russland. Ifølge SIVA har etableringene i denne parken ikke ført til utflytting av arbeidsplasser fra Norge.

Synspunkter fra Norges Eksportråd

Eksportrådet arbeider med å bistå norske bedrifter i deres internasjonalisering. De opererer også i de baltiske landene. Prosjektgruppen har hatt møter med representanter for Eksportrådet for å få opplysninger og synspunkter på norske bedrifters utenlandsetableringer generelt og SIVAs rolle og medvirkning spesielt. Hovedfokus var på små og mellomstore produksjonsbedrifter, som er SIVAs naturlige kundegruppe.

Eksportrådet understreket at de i utgangspunktet arbeider for hele næringslivet, mens SIVA primært har fokus på sine leietakers interesser. Eksportrådets tjenester er rådgivning og veiledning, mens SIVA først og fremst tilbyr fysisk infrastruktur. Samarbeidet mellom Eksportrådet og SIVA går generelt bra. De stilte imidlertid spørsmål ved om det finnes andre og bedre (mer effektive og formålstjenlige) måter å bistå bedrifter i utkant-Norge til å internasjonalisere seg. I den forbindelse ble det bl.a. pekt på staten gjennom sitt eierskap i SIVA påtar seg forretningsmessig risiko.

For tiden arbeider Eksportrådet mye med outsourcing-spørsmål og de fortalte at det p.t. er særdeles stor interesse blant norske bedrifter for å vurdere utflytting av industriproduksjon fra Norge til land med lavere arbeidskraftkostnader. I økende grad er det også slik at når bedrifter flytter ut produksjonsvirksomhet, så flytter underleverandører etter.

Hittil har ca. 200 norske firmaer etablert seg i Baltikum, hvorav om lag 50% er produksjonsbedrifter. Kun 4 av disse er leietakere hos SIVA

Eksportrådet pekte på at det relative konkurranseforholdet (målt ved industriens kostnadsnivå) mellom Norge og andre konkurrentland er drastisk endret de senere år. Oppå dette kommer så en kraftig styrking av valutakursen for norske kroner de siste 1² år. For mange norske bedrifter er det derfor tvingende nødvendig å omstille til et lavere kostnadsnivå for å gjenopprette konkurransekraft og lønnsomhet. En slik omstilling kan lettes ved at deler av produksjonen flyttes ut.

Synspunkter fra Statens Nærings- og distriktsutviklingsfond

SND tilbyr finansielle tjenester i forbindelse med omstilling og utvikling av norske bedrifter. I tillegg til SNDs virksomhet i Norge, forvalter SND et investeringsfond og et næringsfond som er rettet mot norske prosjekter i Nordvest-Russland samt et tilsvarende investeringsfond rettet mot Øst- og Sentraleuropa. Med næringsfondet, som opprinnelig var på NOK 30 mill., kan SND gi støtte til forprosjekter før et eventuelt investeringsprosjekt.

De to investeringsfondene på totalt NOK 270 mill., kan benyttes til eiermessig deltakelse i investeringsprosjekter i målområdet. De viktigste forutsetning for investeringsdeltakelse er at

- det investeres minst like mye kapital fra andre norske private investorer når SND går inn,
- SNDs eierandel er under 49%,
- SNDs totale kapitalbidrag er mindre enn NOK 15 mill., (????)
- risikoen i prosjektet står i et fornuftig forhold til forventet avkastning på investeringen.

Totalt har SND gjort 21 investeringer i Russland, Estland, Latvia, Litauen og Polen.

Når det gjelder SIVAs utenlandsvirksomhet ble det fra SNDs side pekt på at denne virksomheten sparer norske bedrifter for både tid, penger og anstrengelser i forbindelse med etableringer ute. SIVA gjør etter SNDs vurdering en nyttig jobb ved bl.a. å redusere bedriftenes egenkapitalbehov ved internasjonalisering og å tilby en trygg infrastruktur og et verdifullt nettverk. Et mulig ankepunkt som ble nevnt var at SIVA-anleggene for enkelte mindre ressurssterke leietakere synes å ha en bygningsmessig standard som muligens er i overkant av hva som er nødvendig. For en del norske investorer er det viktigere at investeringen først viser lønnsomhet før oppgraderingen til norsk nivå gjennomføres.

Utenlandsaktivitetene til SND og SIVA utfyller hverandre og er ikke i konkurranse med hverandre. SND investerer i driftsselskaper, mens SIVA hovedsakelig konsentrerer seg om eiendomsutviklingsprosjekter.

Synspunkter fra Næringslivets Hovedorganisasjon

NHO mener at virksomheten til Eksportrådet, SND og SIVA utenlands ofte har vært for dårlig koordinert. I de baltiske landene har Eksportrådet vært for lite offensivt. Slik har det blitt et rom for SIVAs tjenester.

Mange land har omfattende offentlige virkemidler for å legge til rette for internasjonalisering av landets næringsliv. I tillegg finnes EU-programmer hvor bedriftene kan delta. Det er derfor nødvendig at norske bedrifter har tilgang på tilsvarende ordninger. Gjerne ulike virkemidler som utfyller hverandre.

- Det er en meget utfordrende oppgave for SIVA å aktivt hjelpe bedrifter med å etablere seg ute med den formålsparagrafen selskapet har i dag. Dersom SIVA skal bygge sin utenlandsvirksomhet ytterligere ut bør staten vurdere å endre selskapets formålsparagraf. Dette bør vurderes i forbindelse med den pågående gjennomgangen av virkemiddelapparatet.

For bedrifter lokalisert i høykostland, som Norge, og som driver arbeidsintensiv produksjon og opererer i konkurranseutsatte markeder kan det være bedriftsøkonomisk nødvendig at hele eller deler av produksjonen legges til et land med et gunstigere lønns- og kostnadsnivå. Begrepet ”utflagging” er negativt ladet og bruken av begrepet bør nyanseres.

Som eksempel ble nevnt dansk klesindustri, som har lykket meget godt i å etablere produksjonsvirksomhet på Baltikum. Dette har styrket de bedriftsfunksjoner (produktutvikling, design, logistikk, innkjøp, salg og administrasjon) som fortsatt ivaretas fra Danmark.

Rammebetingelsene for kunnskapsintensive bedrifter i Norge bør være så gode at disse ikke flytter ut, men velger å forbli etablert hjemme. FoU-støtte bør ikke gis i forbindelse med utenlandsetablering.

Dersom private aktører kan utføre de samme oppgavene som SIVA bør de private prioriteres.

Ved bruk av offentlige virkemidler for å støtte opp om internasjonalisering av norsk næringsliv bør myndighetene til enhver tid vurdere om ressursbruken er optimal. Ville man oppnådd mer for de samme midlene ved å fordele dem på en alternativ måte?

Synspunkter fra Landsorganisasjonen i Norge

LO understreket at de er meget opptatt av at Norge bør ha et godt virkemiddelapparat for næringslivet som er til gagn også for små og mellomstore bedrifter i distrikts-Norge. Videre mente de at det er viktig å satse på en videreutvikling av våre nasjonale systemer for innovasjon. Fagbevegelsen er generelt positive til internasjonalisering av næringslivet. Når det gjelder SIVAs utenlandsvirksomhet mente de imidlertid at det ikke er tilstrekkelig at det kun legges bedriftsøkonomiske kriterier til grunn. Dersom utenlandsvirksomheten skal videreføres bør det etter LOs syn etableres et ordentlig rammeverk rundt denne, i form av bilaterale avtaler eller annet internasjonalt samarbeid.

LO reiste spørsmålet om det kanskje vil være riktig å skille SIVAs utenlandsengasjementer helt ut fra selskapet og gi den et klart definert formål. Dagens opplegg er etter deres mening ikke tilstrekkelig.

Tidligere gjennomførte evalueringer

Kommunal- og regionaldepartementet gjennomførte høsten 2001 med bistand fra eksterne konsulenter en evaluering av SIVAs utenlandssatsing i lys av selskapets distriktpolitiske oppgaver. I sluttrapporten fremlagt i desember 2001 er gitt følgende oppsummering:

"Næringsparker utenlands kan gjøre det lettere for norske bedrifter å etablere seg utenfor Norge, og bør være en naturlig del av distriktpolitikken. Utenlandsetablering kan styrke distriktsbedriftene økonomisk og bidra til økt aktivitet i distriktene. Men effektene kan også være negative, sett fra et distriktsståsted. For å sikre at distriktpolitiske midler brukes effektivt, er det helt sentralt at det satses på etableringer der det kan forventes positive ringvirkninger i distriktene. Sannsynligheten for positive ringvirkninger er størst når bedriftens motiv for utenlandsetableringen er tilgang på kunnskap. SIVAs næringsparker i Murmansk og Baltikum ser i liten grad ut til å gi positive virkninger i distriktene, så langt. Dersom SIVA skal satse videre utenlands, må selskapet legge større vekt på å vurdere og synliggjøre de distriktpolitiske effektene av de konkrete aktivitetene."

VURDERINGER

Helt siden SIVA ble etablert i 1968 og fram utløpet av 2001 har selskapet vært underlagt Kommunal- og regionaldepartementet og vært et distriktpolitisk virkemiddel, med fokus på næringsutvikling i distrikts-Norge. Dette er reflektert i selskapets vedtekter § 2 der det er sagt at SIVA skal være et nasjonalt foretak for økt verdiskaping og sysselsetting i distriktene. Utover på 1990-tallet har SIVA i økende grad også vært orientert mot regional utvikling og regionalpolitiske oppgaver.

Med virkning fra 01.01 2002 ble ansvaret for forvaltningen av statens eierskap til SIVA overført fra KRD til NHD. Bakgrunnen for dette var et ønske om å skape et bedre skille mellom eierrollen og statens rolle som myndighetsutøver.

Som ledd i regjeringens gjennomgang av det samlede næringsrettede virkemiddelapparatet vurderer NHD også hvilke tjenester SIVA skal tilby i årene fremover. Denne gjennomgangen vil kunne resultere i at SIVAs fremtidige formål, organisering og innretning blir forskjellig fra i dag.

SIVAs utenlandsaktiviteter utgjør en meget liten del av SIVAs samlede virksomhet. Videre er utenlandsvirksomheten av relativt ny dato. Den første næringsparken utenlands stod ferdig i 1999 (Murmansk, Nordvest-Russland) og i 2001-2002 har SIVA etablert næringsparker i Litauen (Panevezys) og Latvia (Ogre). Utenlandsvirksomheten legger til rette for omstilling og styrket konkurranseevne for norske små og mellomstore bedrifter som konkurrerer i et internasjonalt marked.

SIVAs samlede kapitalanvendelse utenlands beløper seg til 39 mill. kroner, hvorav 22 mill. i form av aksjekapital og 17 mill. i lån. Dette tilsvarer drøyt 1% av SIVA-konsernets totalkapital. Selskapet sier - bl.a. i styrets beretning for 2001 - at de internasjonale engasjementene må sees som prøveprosjekter. Dette er bekreftet i pressemelding 03.05.2002 der selskapets administrerende direktør presiserer at SIVAs hovedaktivitet er i Norge og at dersom det viser seg at bedrifter som etablerer seg i SIVAs næringsparker i utlandet gjør dette ene og alene for å legge ned arbeidsplasser i Norge så vil selskapet revurdere den internasjonale satsingen.

SIVAs vedtekter ble i desember 1996 endret slik at selskapet under nærmere angitte forutsetninger skal kunne engasjere seg også utenfor Norge. Det ble da lagt til grunn at det må kunne sannsynliggjøres at engasjement utenfor landets grenser vil få direkte positive ringvirkninger for næringslivet i distrikts-Norge. Dersom utenlandsengasjementene ikke gir slike ringvirkninger hjemme, ligger det i dette at SIVA vil måtte vurdere å avstå fra videre satsing utenlands. Pr. november 2002 er 3 bedrifter med til sammen ca. 135 ansatte etablert i SIVAs anlegg i Baltikum. Videre er 22 norske og russiske firmaer med i alt 150 ansatte lokalisert i SIVAs næringspark i Murmansk

SIVAs utenlandsvirksomhet kan i prinsippet vurderes også i lys av næringspolitiske og utenrikspolitiske mål, selv om SIVA p.t. ikke har status som virkemiddel innen disse politikkområdene

SIVAs næringsparker i Murmansk, Panevezys og Ogre bidrar til å gjøre det enklere for små og mellomstore norske bedrifter å internasjonalisere seg, hvilket har høy prioritet i næringspolitikken. Videre legger de til rette for at norske bedrifter kan få styrket sin konkurranseevne og inntjening. Særlig aktuelt er dette for virksomheter med arbeidsintensiv produksjon som opererer i et marked med internasjonal konkurranse og hvor prisen på de produkter som selges er et viktig konkurransemiddel.

Internasjonalisering og omstilling av norsk næringsliv anses som avgjørende for å opprettholde konkurranseevnen. Internasjonalisering har mange aspekter, bl.a. utvikling av nye forretningskonsepter, forskning og utvikling, produksjon, markedsføring/salg og distribusjon. Omstilling innebærer både utvikling av nye produkter og prosesser og kostnadstilpassing av eksisterende produksjonsprosesser.

Etablering av produksjon utenlands er på ingen måte noe særnorsk fenomen og må sees i sammenheng med utviklingen i retning av økt integrasjon og globalisering av verdensøkonomien.

I SIVAs arbeid i de baltiske land har industriell produksjonsvirksomhet stått sentralt, som ledd i en omstilling til lavere kostnadsnivå for de norske bedriftene.

SIVAs næringsparker ute tilfører lokalsamfunnene arbeidsplasser og skatteinntekter og utgjør dermed positive norske bidrag i Barentssamarbeidet og samarbeidet i Østersjøregionen. På sikt vil den regionale kunnskap og forankring som de norske bedriftene skaffer seg i områdene også kunne gi markedsmessige gevinster, etter hvert som de aktuelle markedene blir mer kjøpekraftige og interessante for de norske bedriftene. SIVA er medlem av Baltic Development Forum, som er en sentral organisasjon i utviklingen av nærings samarbeidet i Østersjøregionen.

Et viktig element i SIVAs utenlandssatsing er kompetanseoverføring. SIVA arbeider med konkrete prosjekter med tanke på å etablere forskningsparker i Litauen (Vilnius), Latvia (Riga) og Estland (Tallin). Det legges opp til samarbeid mellom lokale FoU-miljøer og norske bedrifter og FoU institusjoner. Planleggingen skjer i nært samarbeid med myndigheter og FoU-institusjoner i de respektive land.

For øvrig skal det nevnes at SIVAs internasjonale aktivitet også omfatter mobilisering av utenlandsk kapital og industrikompetanse til Norge. Eksempler på steder hvor SIVA har tilrettelagt fysisk infrastruktur for utenlandske industribedrifter er Lista, Kongsvinger og Moelv. Totalt har utenlandseide bedrifter omlag 1000 arbeidsplasser i SIVA-anlegg i Norge.

Etter prosjektgruppens syn bør følgende kriterier veie tyngst ved vurderingen av SIVAs nåværende utenlandsengasjementer:

- I hvilken grad er investeringene utenlands bedriftsøkonomisk lønnsomme for SIVA ?
- I hvilken grad gir utenlandsvirksomheten positive ringvirkninger for næringslivet i distrikts-Norge ?

Dersom andre vurderingskriterier, som for eksempel næringspolitiske mål eller utenrikspolitiske hensyn skal tillegges avgjørende vekt, bør SIVAs vedtektsfestede formål endres.

Når det gjelder bedriftsøkonomisk lønnsomhet har SIVAs næringspark i Murmansk hittil gitt regnskapsmessige underskudd. Planene om videre utbygging vil, om de blir gjennomført, trolig styrke inntjeningen. For næringsparkene i Litauen og Latvia er det for tidlig å trekke endelig konklusjoner om lønnsomheten av disse investeringene. Det er imidlertid allerede nå gode indikasjoner på at næringsparken i Litauen ser ut til å bli en lønnsom investering. Ifølge SIVA vil parken ha positiv cash-flow og et positivt regnskapsmessig resultat allerede i 2003.

SIVAs næringsparker i Baltikum har bidratt positivt for de bedriftene som har benyttet seg av SIVAs tilbud, både ved å legge til rette for omstilling til mer kostnadseffektiv produksjon og gjennom positiv synergi mot de bedriftsfunksjoner som opprettholdes i Norge. Denne type kostnadstilpasning vil i mange tilfeller være avgjørende for at norskbasert virksomhet skal kunne overleve og fornye seg på lengre sikt.

I den utstrekning SIVAs leietakerbedrifter i utlandet har lagt ned virksomhet i Norge, er dette noe som ville skjedd uansett, men kanskje på et senere tidspunkt.

Det synes å være en rimelig god koordinering mellom SIVAs, Eksportrådets og SNDs virksomhet i de baltiske landene, og prosjektgruppen har ikke avdekket noe som tyder på at det er konflikter mellom virkemidlene. Imidlertid er målsetningene knyttet til virkemidlene ulike.

KONKLUSJON OG TILRÅDING

På bakgrunn av den gjennomgang og vurdering som er foretatt har prosjektgruppen kommet fram til følgende konklusjon:

SIVAs utenlandsengasjementer kjennetegnes av at de:

- er prøveprosjekter og har et meget begrenset omfang i forhold til SIVAs samlede virksomhet
- er godkjent av KRD og er underlagt distriktpolitiske føringer
- har ikke status som virkemiddel, verken distrikts- /regionalpolitisk, næringspolitisk eller utenrikspolitisk
- mangler en klart definert politisk begrunnelse

Virkningene for bedriftene som er leietakere i SIVAs næringsparker ute er positive ved at parkene bidrar til lavere kostnadsnivå for bedriftene, styrket konkurransevne og bedret inntjening. Dette styrker det økonomiske grunnlaget for de deler av bedriftenes virksomhet som opprettholdes i Norge, som for eksempel produktutvikling, markedsføring, distribusjon og administrasjon. Ringvirkningene for lokalsamfunnene hvor næringsparkene er etablert er også positive ettersom parkene tilfører arbeidsplasser og skatteinntekter.

Gjennomgangen har ikke avdekket negative virkninger av SIVAs utenlandsvirksomhet for næringslivet i distrikts-Norge. Ifølge de bedriftene som har etablert seg i SIVAs næringsparker ute har de økonomiske og markedsmessige realitetene for dem vært slik at den produksjonen som er bygget opp ute ikke ville ha kunnet blitt videreført i Norge.

SIVA har også, så langt vi kan se, håndtert sine utenlandsinvesteringer forsvarlig ut fra bedriftsøkonomiske kriterier. Herunder synes selskapet å ha god kontroll på sin forretningsmessige og finansielle risiko.

SIVAs utenlandsvirksomhet må på denne bakgrunn anses å være en naturlig del av SIVAs totale tjenestetilbud som bør opprettholdes. For å sikre en overordnet kontroll med utenlandsengasjementene bør det vurderes etablert beløpsmessige rammer for investeringene pr. landområde/geografisk region. Disse rammene bør revurderes årlig. Ut over dette kan vi ikke se at det er behov for å etablere mer detaljerte styringsmodeller for SIVAs utenlandsengasjement enn hva som gjelder for selskapets øvrige virksomhet. Om engasjementene ute skal økes i omfang, opprettholdes eller reduseres er et spørsmål som selskapets styre hovedsakelig bør få avgjøre selv, med utgangspunkt i de mål og rammer for selskapets samlede virksomhet som eieren har vedtatt.

Ved fordeling av ressurser mellom engasjementer i utlandet og i Norge må SIVA først og fremst ta hensyn til effekten for SIVAs målgruppe. I tillegg bør satsingen gi en forsvarlig økonomisk avkastning for selskapet selv.

Det anses ikke hensiktsmessig at NHD på forhånd skal ha seg forelagt aktuelle satsinger i andre land, så lenge disse skjer innen vedtatte rammer og for øvrig er i samsvar med gjeldende lover, vedtekter og andre eiervedtak. Det må imidlertid være en klar forutsetning at selskapet opptrer på en forsvarlig måte og ikke engasjerer seg i land som vil være uforenlig med norsk utenrikspolitikk.

På denne bakgrunn anbefales det at NHD ber SIVA utarbeide forslag til prinsipper for sin utenlandssatsing som kan legges til grunn i selskapets planleggings- og beslutningsprosess. Endelige prinsipper fastsettes av NHD i samråd med KRD. Ut over dette anses det ikke å være nødvendig å iverksette særskilte tiltak i forhold til SIVAs utenlandsvirksomhet.